

Horiot Sources 1

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת הוריות הקדמה

נקדים לזאת המסכתא עיקרים, שהם הכרחיים להבנתה. וזה, ששלושים ואחת מצוות לא תעשה, יתחייב בזדון כל אחת מהן כרת, והוא לשון התורה, ויתחייב בשגגת כל אחת מהן קרבן חטאת, והן כולן מנויות בראש מסכת כרתות, ושם נבארן. ומכלל אלו השלושים ואחת עבודה זרה. ואם שגג יחיד באחת מאלה השלושים מצוה, הרי החטאת המחויבת לו כשבה או שעירה, כמו שהתבאר בפרשת ויקרא, באומרו: "ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ וכו' והביא קרבנו שעירת עזים וכו' ואם כבש יביא קרבנו נקבה תמימה יביאנה". ואם שגג זה היחיד בעבודה זרה בייחוד, הרי החטאת המחויבת לו שעירה דוקא, והוא אומר בפרשת שלח לך: "ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת", לפי שהדברים שם אמנם הם בשגגת עבודה זרה בייחוד, לאומרו: "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות" וכו', אמרו: מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצוות, וכבר ביארו בספרי שאותה הפרשה בשגגת עבודה זרה היא. וזה דין היחיד משאר בני האדם, כמו שאמר: "מעם הארץ". ואם בית דין הגדול של שבעים ואחד הוא אשר שגג באחת מאותן השלושים מצוה, והורו בהיתר דבר מהן, ועשו בני האדם בהוראתם, ושוב התבארה להם הטעות אחר כך, הרי יתחייב בית דין פר לחטאת, כמו שנאמר בויקרא: "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל", רצונו לומר: הסנהדרין, "והקריבו הקהל פר", והקהל כולו אשר עשו בהוראתם פטורין. ואם שגגו בית דין בהיתר דבר מעבודה זרה, ושגגו בני האדם גם כן ועשו על פיהם, הרי יתחייב בית דין פר ושעיר, פר עולה ושעיר לחטאת, כמו שביאר בפרשת שלח לך בשגגת עבודה זרה, באומרו: "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה" וכו'. והפר אשר יקריבו בית דין על שאר מצוות, רצוני לומר שגגת אחת מאלה השלושים, נקרא פר העלם דבר.

והשעיר אשר יקריבו חטאת בשגגת עבודה זרה נקרא שעיר עבודה זרה. ויהיה גם כן כל מי שעשה בהוראתם פטור מן הקרבן. וזה אשר אמרנו שיתחייב בית דין הקרבן אם שגגו והורו, וכל מי שעשה בהוראתם פטור מן הקרבן, יש לזה תנאים רבים. אם ישלמו כולם, אז יהיו בית דין חייבין בקרבן וכל העם פטורין, ואם יחסר מהם אפילו תנאי אחד, הרי יסתלק חיוב פר העלם או פר ושעיר של עבודה זרה, ויהיה הדין דין היחידים: כל מי שעבר ועשה בשגגה יביא קרבן יחיד המחויב לזה החטא, בין שהיה העושה מבית דין עצמם או משאר בני אדם, וכל מי שלא עשה לא יתחייב כלום. אבל אם ישלמו התנאים אשר יתבארו בזה הפרק, הרי כל בני האדם פטורין על מה שעשו, והקרבן מחויב לבית דין בגלל שגגתם בהוראה, ואף על פי שהם לא עשו כלום, לפי שהם אמנם חייבים הקרבן על שבני האדם עשו בהוראתם, והעיקר אצלנו: מעשה תלוי בקהל והוראה בבית דין. ואף על פי שאלו התנאים יתבארו בזה הפרק, מכל מקום אזכרם, כדי שיהיו מצויים תמיד.

התנאי הראשון, שיהיה ראש ישיבה נמצא בהוראה, ובית דין כולם השבעים נמצאים עמו.

התנאי השני, שלא יהיה בהם פסול, אלא יהיו כולם ראויין להוראה בסנהדרין גדולה.

והתנאי השלישי, שישגגו כולם, ולא תהיה ביניהם מחלוקת בהיתר מה שיתירוהו.

והתנאי הרביעי, שישגגו במה שתתכן שגגה בשכמותו, לא שישגגו בכתוב, או במה שיורה עליו הכתוב, כמו שיתבאר.

והתנאי החמישי, שיעשו בהוראתם כל יושבי ארץ ישראל או רובן, רצוני לומר רוב מנין האנשים או רוב מנין השבטים

השנים עשר, רצוני לומר שאפרים ומנשה אינם נחשבים שני שבטים לזה הענין, ואמנם נעשו שני שבטים לנחלה בלבד.

והתנאי השישי, שיהיו אלו העושים בהוראתם שוגגים, חושבים שבצדק הורו, לא שידעו שהם שגגו ויעשו בהוראתם.

והתנאי השביעי, שידעו בית דין בעצמם הדבר אשר שגגו בו, לא שיתעלם מהם, אף על פי שאלו שעשו בהוראתם

ידעוהו.

משל זה: אם יתירו מקצת החלבים האסורים, ויאמרו שהוא מותר ואינו נקרא חלב, ואכלוהו רוב הקהל על פיהם, ואחר כך נזכרו שהם הורו בשגגה, ולא ידעו האם מקצת החלבים האסורים הוא אשר התירו, או מקצת הדמים האסורים, הרי לא יתחייבו פר העלם, ואפילו בני אדם כולם אומרים להם: החלב התרתם לנו, ובהוראתכם אכלנו החלב הפלוני, למאמר הכתוב: "ונודעה החטאת אשר חטאו עליה", ולא שידעו החוטאים.

וכל זמן שחסר אפילו תנאי אחד מאלה התנאים נפל דין קרבן בית דין, ויהיה דין כל מי שעבר ועשה דין יחיד ששגג בלא

הוראת בית דין, אשר יתחייב חטאת: או שעירה דוקא, או כשבה או שעירה, כמו שביארנו. וקנה אלה העיקרים, שהם

מפתח זאת המסכתא. ועתה אתחיל בפירוש. אמר:

רמב"ם הלכות שגגות פרק יב הלכה ב

בית דין שנסתפק להן אם שגגו בהוראה או לא שגגו אינן חייבין באשם תלוי שנאמר ונודעה החטאת עד שתוודע ואחר כך יתחייבו בקרבן כמו שיתבאר, במה דברים אמורים שבית דין חייבין ואלו העושים על פיהם פטורין מן הקרבן, כשהיו המורים בית דין הגדול של שבעים ואחד ויהיה ראש ישיבה עמהן בהוראה ויהיו כולן ראויין להוראה ויטעו כולן או רובן בדבר זה שהורו בו ויורו בפירוש ויאמרו לעם מותרין אתם לעשות, וכן אלו ששמעו מפי בית דין אם אמרו לאחרים מותרים אתם לעשות ויעשו כל הקהל או רובו על פיהם ויהיו העושים שוגגים על פיהם ומדמים שהדבר שהורו בו כדת הורו, ויורו לבטל מקצת ולקיים מקצת לא שיעקרו כל הגוף וכשיודע להם ידעו גופו של דבר שהורו בו בשגגה, בכל אלו המאורעים הוא שהיו בית דין חייבין בקרבן והעושה על פיהם פטור, אבל אם חסר אחת מכל אלו הדרכים הרי בית דין פטורין מן הקרבן וכל מי ששגג ועשה מעשה מביא חטאת קבועה על שגגתו.

רמב"ם הלכות שגגות פרק יג הלכה א

כיצד אם חסר אחת מכל הדרכים שביארנו יפטרו בית דין ויתחייבו העושים, הרי שהורו בית דין של אחד מן השבטים להם שחלב הקיבה מותר ואכלוהו אנשי מקומם על פיהם, אותו בית דין פטורין וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה על שגגתו, וכן אם הורו בית דין הגדול שדם הלב מותר ולא היה ראש ישיבה עמהן או שהיה אחד מהן אינו ראוי להיות ממונה בסנהדרין כגון שהיה גר או ממזר או זקן או שלא ראה בניו וכיוצא בהן ועשו העם על פיהם ואכלו דם הלב הרי בית דין פטורין וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה על שגגתו, ומנין שאין הכתוב מדבר אלא בבית דין הגדול שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו וגו', ומנין שעד שיהיו כולן ראויין להוראה שנאמר ואם מעיני העדה עד שיהיו להם כעינים, ולהלן הוא אומר ושפטו העדה מה העדה האמורה בדיני נפשות כולן ראויין להוראה אף עדה האמורה בשגגה זו עד שיהיו כולן ראויין להוראה, וכן אם הורו וידע אחד מהן שטעו ואמר להם טועים אתם ורבו עליו המתירים והתירו, הרי בית דין פטורין וכל מי שעשה על פיהם חייב להביא חטאת קבועה על שגגתו, שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו עד שישגו כל הסנהדרין. ידע אחד מן הסנהדרין או מיעוטן שטעו המתירין ושתקו הואיל והורו ולא היה שם חולק ופשטה ההוראה ברוב הקהל הרי בית דין חייבין בקרבן וכל שעשה על פיהם פטור, ואלו ששתקו אם עשו על פי אלו שהורו הרי אלו חייבין מפני שלא תלו בבית דין, וכן אם נשאו ונתנו בדבר ואמרו דבר זה מותר הוא ולא הורו לעם ולא אמרו להם מותרין אתם לעשות ושמע השומע מהן בעת שגמרו מותר והלך ועשה כפי מה ששמע הרי כל העושה חייב חטאת קבועה ובית דין פטורין שהרי לא הורו להם בפירוש לעשות, וכן אם הורו ועשו מיעוט הקהל על פיהם ונודעה השגגה, הרי בית דין פטורין ואלו המיעוט שעשו חייבין וכל אחד ואחד מביא חטאתו.

תוספות הרא"ש מסכת הוריות דף ב עמוד א

גמ' אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להם מותרין אתם. פי' שישאלו לב"ד מה אנו לאכול חלב שע"ג הקיבה ויאמרו להם מותרין אתם לאכול ולאפוקי אם שנו ולמדו להם בבית המדרש שמותר דלא הוי הוראה. והקשה הרמ"ה ז"ל מה חלוק יש בין מותרין אתם ובין מותרים אתם לעשות כיון ששאלו להם מה אנו לאכול ואמרו להם מותרים אתם היינו מותרים אתם לעשות. ופי' דמותרין אתם דקאמר שמואל לא מיירי ששאלו אם מותרין לאכול דאם אמרו להם מותרים אתם היינו מותרין אתם לעשות, דבשאלת השואל תלויה ההוראה ולא בתשובת המורה, דכיון ששאלוהו אם מותרין לאכול יודע המורה כשיאמר להם מותרין אתם שיאכלו על פיו ויש לו לדקדק קודם שיורה וכשאמר להם מותרין אתם הוי כאילו אמר להם מותרין אתם לאכול, אלא מיירי ששאלו להם מה אנו להורות היתר בחלב שעל הקיבה ואמרו להם מותרין אתם דאע"ג דלא הורו אותם לעשות אלא להורות לאחרים הוראה הוי, ולא נהירא לי דכיון שידע המורה ששאלו כדי להורות היתר לכל שואל יותר ה"ל לדקדק בדבריו וכשהורה להם היתר כ"ש דהוי הוראה. ונראה לי לפרש כההיא דתניא בבבא בתרא בפרק יש נוחלין (ק"ל ב') ת"ר אין למדין הלכה לא מפי תלמוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה שאל ואמרו לו הלכה למעשה ילך ויעשה, ותו אמרינן התם א"ל ר' אסי לר' יוחנן כי אמר לן מר הלכה נעבד. א"ל עד דאמרי לכו הלכה למעשה, כלומר אפי' אם ישאלו לו אם הלכה כך ויאמר הלכה כן לא יסמכו על זה לעשות מעשה עד שישאלו ממנו פעם שנית בשעת מעשה לפי שכשהאיסור מזומן ליעשות מיד אז מדקדק המורה בדבריו שלא תארע תקלה ע"י, וה"פ הכא אם שאלו להם ואמרו להם מותרין אתם אף שלא בשעת מעשה קאמר שמואל דהוי הוראה, ורב דימי קאמר דדוקא בשעת מעשה הויא הוראה, ונדחו דברי שמואל, ודברי רב דימי כההיא דפ' יש נוחלין.

תוספות הרא"ש מסכת הוריות דף ב עמוד א

אמר רבא אף אנן נמי תנינא הורוה ב"ד לינשא והלכה וקלקלה חייבת שלא התירוה ב"ד אלא להנשא. דקדק רש"י ז"ל מדקתני הורוה ב"ד להנשא ולא קתני התירוה ב"ד ש"מ שלא נגמרה הוראה עד שיאמרו מותרים אתם לעשות, והקשה הרמ"ה ז"ל דמה לי הורוה ומה לי התירוה, אידי ואידי חד הוא דהא רב דימי מנהרדעא דהוא מריה דשמעתתא במותרים אתם לעשות סגיא ליה, ועוד הא בהדיא קתני שלא התירוה אלא להנשא אלמא לענין נישואין בהתירוה להנשא סגיא ליה, ופי' דהכי דייק דחזינן הכא דכשהתירוה לינשא הוציאוה מכלל אשת איש לכל דבר ועשו אותה פנויה ואפ"ה כשקלקלה לא מיקריא תולה בב"ד, אלמא לא מיקרי תולה בב"ד אלא באותו מעשה עצמו שהורו בו היתר, ואף על פי שהמעשה האחר יוצא מכללו דהוראה זו אינה הוראה אלא להיותו מותר באותו מעשה עצמו, ומזה יש ללמוד דלא מיקריא הוראה עד שיפרשו היתר העשיה, ונ"ל לישיב לשון רש"י ז"ל מדקתני ברישא הורוה ב"ד להנשא ולא קתני התירוה ב"ד כדקתני בסיפא ש"מ שבכל מקום שהזכרה הוראה הוי דוקא עד שיורו לעשות, ולהכי תנא ברישא הורוה ב"ד ובסיפא התירוה להנשא לאשמעינן דכל הוראה במותר לעשות.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף צג עמוד א

במאי קמיפלגי - בהאי קרא, ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה. רבי שמעון סבר: תלתא מיעוטי כתיבי נפש תחטא אחת תחטא בעשתה תחטא. חד - למעוטי זה עוקר זה מניח, וחד - למעוטי זה יכול זה יכול, וחד - למעוטי זה אינו יכול זה אינו יכול. ורבי יהודה: חד - למעוטי זה עוקר זה מניח, וחד - למעוטי זה יכול זה יכול, וחד - למעוטי יחיד שעשאה בהוראת בית דין. ורבי שמעון - יחיד שעשאה בהוראת בית דין חייב.

רש"י מסכת שבת דף צג עמוד א

יחיד שעשאה בהוראת בית דין - הורו בית דין שחלב מותר, והלך היחיד ועשה על פיהם, דאנוס הוא, ור' שמעון לטעמיה, דאמר בהוריות: יחיד שעשאה בהוראת בית דין - חייב.

קרו אורה מסכת הוריות דף ג עמוד ב

שם, הא אחר פטור כו' מכאן שמעינן דלענין יחיד שעשה בעינן גם כן כל אלו התנאים דבעינן לענין חיוב הפר לב"ד או לצבור. וצריך לעיין מנ"ל הא. כיון דברשות עשה. דהא בכל התורה אזלינן בתר רובא, כדכתיב אחרי רבים להטות. וא"כ אפי' כי אמר אחד טועין אתם למה לא יפטר היחיד כיון דברשות עשה. וכן הבאתי לעיל דברי הירושלמי, דר' יוחנן מפרש לברייתא דכל הוריי' שאין ב"ד מביאין פר היחיד מביא כשבה. היינו בהורו לעקור כל הגוף. אלמא דלענין הוראת יחיד לפוטרו גם כן בעינן כל דיני הוראה כמו לענין חיוב ב"ד או צבור. ולא עמדתי כעת על טעמו של דבר בבירור. והתוס' בריש מכילתין (ב' ע"א) בד"ה הורוה ב"ד להנשא. כתבו דלפטור את היחיד לא בעינן דוקא סנהדרי גדולה, אלא כל ב"ד שהורו לה להנשא הרי היא פטורה. וקשיא לי טובא, מ"ש האי תנאה דלא בעינן לענין יחיד. ושאר תנאים בעינן. והיה נראה לי דלהכי פטורה היא התם בהוראת כל ב"ד כיון דכבר נתפשטה הוראה זו בכל ישראל הרי היא חשיבא כהוראת ב"ד הגדול. ולפ"ז מצינן לאשכוחי הא דמיבעי לן לעיל בהוראת ב' בתי דינין אפילו בלא מת הב"ד הראשון, כגון בכה"ג, דב"ד הגדול הורו למחצית הצבור דחלב מותר, ועשו על פיהם וחזרו והורו ב"ד אחר לאשה להנשא. ואחר כך חזרו בהן הב"ד הראשון, וגם נודע שבעלה קיים, ונמצא שרוב צבור עשו ע"פ הוראת ב' בתי דינין, מהו שיצטרפו. ודבר פשוט הוא דלענין זה הכל מצטרפין לרוב צבור אנשים ונשים.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף צב עמוד א

ניסת ע"פ ב"ד תצא וכו'. אמר זעירי: ליתא למתני' מדתני בי מדרשא, דתני בי מדרשא: הורו בית דין ששקעה חמה ולבסוף זרחה - אין זו הוראה אלא טעות, ורב נחמן אמר: הוראה היא. א"ר נחמן: תדע דהוראה היא, דבכל התורה כולה עד אחד לא מהימן, והכא מהימן, מ"ט? לאו משום דהוראה היא. אמר רבא: תדע דטעות הוא, דאילו הורו ב"ד בחלב ובדם להיתירא, והדר חזו טעמא לאיסורא, כי הדרי ואמרי להיתירא - לא משגחינן להו, ואילו היכא דאתא עד אחד שרינא, אתו תרי אסרנא, כי הדר אתא עד אחרינא - שרינן לה, מ"ט? לאו משום דטעות הוא. ואף ר' אליעזר סבר דטעות הוא; דתניא, ר' אליעזר אומר: יקוב הדין את ההר ותביא חטאת שמינה; אי אמרת בשלמא דטעות הוא, משום הכי מתיא קרבן, אלא אי אמרת דהוראה היא, אמאי מתיא קרבן? ודלמא קסבר ר' אליעזר: יחיד שעשאה בהוראת ב"ד - חייב! א"כ מה יקוב הדין את ההר.